

Handläggarstöd för tillsyn av fordonstvättar

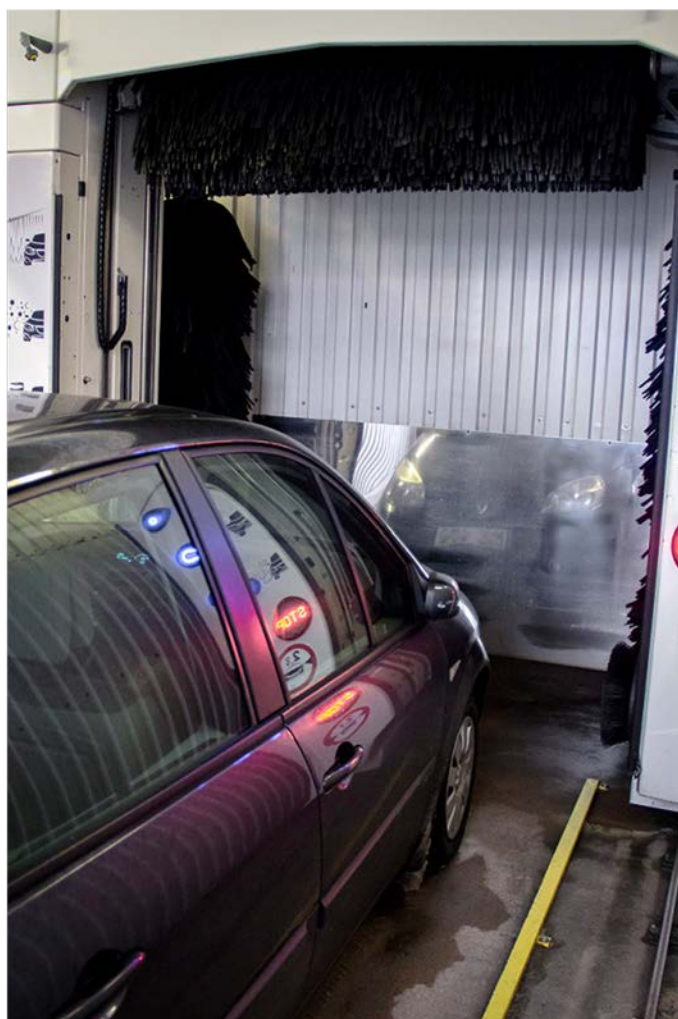

Foto: Johanna Olsson, Mellersta Bohuslän

Januari 2018

Innehåll

1. Inledning	3
2. Syfte och målgrupp	4
3. Avgränsningar	4
4. Projektgrupp	4
5. Definitioner	5
6. Tillsyn	6
6.1 Oljeavskiljare	6
6.1.1 Allmänt om funktion	6
6.1.2 Dimensionering	7
6.2 Tvättkemikalier	8
6.3 Provtagning på utgående vatten	9
6.3.1 Rapportera provtagningsresultatet	11
6.4 Riktvärden för föroreningar i spillvatten.....	11
6.4.1 Hur stor kan spillvattenmängden vara?.....	12
6.5 Tolkning av provtagningsresultat.....	12
6.6 Nya krav på fordonstvättar.....	13
7. Anslutning och utsläpp.....	14
7.1 Utsläpp till spillvatten	14
7.2 Utsläpp till recipient.....	15
Bilaga: Information om fordonstvättar.....	15

1. Inledning

Vid fordonstvätt följer metaller, oljeprodukter och andra kemikalier med avloppsvattnet. Föroreningarna kommer från tvättkemikalier, smuts från vägbeläggning, fordon och däck. Detta medför risk för miljöpåverkan och fordonstvättar är därmed en miljöfarlig verksamhet. Miljökontoren bedriver tillsyn enligt miljöbalken på fordonstvättar av alla storlekar.

Under flera år har miljökontor i Västra Götalands län ställt krav på fordonstvättar enligt Miljösamverkan Västra Götalands *Gemensam policy för miljökrav på fordonstvätt* som togs fram 2003 (uppdatering 2008). Ett motsvarande dokument togs 2013 fram av Miljösamverkan Halland: *Fordonstvättar - Sammanställning från samverkansmöte* (uppdatering 2015). Till miljösamverkans verksamhetsplan 2017–2018 framförde flera miljökontor synpunkter om att en översyn är nödvändig.

Resultatet av den översynen är detta handläggarstöd och informationsbladet, se bilagan Information om fordonstvättar, som togs fram av en projektgrupp i Miljösamverkan Västra Götaland och Halland under 2017. Projektgruppen har genom omvärldsbevakning tagit del av krav och information från externa aktörer såsom miljökontor, andra miljösamverkan, reningsverk, intresseorganisationer och verksamma konsulter gällande bland annat tillsyn på fordonstvättar i Sverige. De externa aktörerna har också fått tagit del av innehållet och fått möjlighet att lämna synpunkter på handläggarstödet och informationsbladet till verksamhetsutövare på fordonstvättar. Synpunkter som förts fram har tagits hänsyn till i arbetet med materialet. Diskussioner har också förts mellan projektgruppen och jurister på miljökontor för att reda ut juridiken gällande nya krav på befintliga verksamheter. Det framtagna materialet berör främst miljömålen Giftfri miljö, Levande sjöar och vattendrag och God bebyggd miljö.

Jämfört med tidigare handläggarstöd har projektgruppen valt att inte dela in fordonstvätt i bara storlek, t ex små anläggningar eller stor fordonstvätt, utan fokuserat på när det är möjligt att ta vattenprover och därmed rimligt att ställa krav på vattenprovtagning. Projektgruppen har gjort en egen definition av när provtagning ska ske, se under avsnittet 5. Definitioner och 6.3 Provtagning. Projektgruppen har också gjort definitionen att en personbil definieras som en tredjedels fordonsenhet i en fordonstvätt.

Handläggarstödet och informationsbladet passar lika bra att läsa på skärm som utskrivet och finns tillgängligt på Miljösamverkans webbplatser. Informationsbladet finns tillgängligt både som bilaga till handläggarstödet och på projektets hemsida (Miljösamverkan Västra Götaland) i Word format. Syftet är att miljökontoret kan göra informationsbladet till sitt genom att lägga till kommunlogga och kontaktuppgifter.

2. Syfte och målgrupp

Syftet med handläggarestödet är att skapa gemensamma bedömningsgrunder och samsyn kring vilka krav som är rimliga att ställa på fordonstvättar.

Handläggarestödet ska kunna användas vid tillsyn av alla storlekar av fordonstvättar men projektgruppen har försökt att lyfta in problematiken med tillsyn på små fordonstvättar.

Handläggarestöd riktar sig till handläggare på kommunernas miljömyndigheter och ska kunna användas som en vägledning vid handläggning av och tillsyn på fordonstvättar i Västra Götaland och Hallands län. Informationsbladet riktar sig till den som har eller ska starta en fordonstvätt samt tvättar fordon i den egna verksamheten.

3. Avgränsningar

Handläggarestödet omfattar inte bedömningar och krav på ångtvätt, båttvätt, däcktvätt, tvätt av trasor från bilrekonditionering, privatpersoners tvätt av fordon eller användning av spolplattor utomhus som inte faller in under begreppet fordonstvätt, det vill säga har återkommande tvätt.

Handläggarestödet har inte heller som syfte att ge vägledning i de fall verksamheter spolar av redskap eller maskiner någon gång per år. Mer information om tillsyn på mindre verksamheter som har utsläpp till vatten finns i ett separat handläggarestöd från Miljösamverkan Västra Götaland och Miljösamverkan Halland som togs fram 2016.¹

Projektgruppen har inte heller valt att utreda bästa möjliga reningsteknik för fordonstvättar. Riktvärdena som föreslås av projektgruppen är inte att likställas med bästa möjliga teknik på reningen enligt Miljöbalken.

4. Projektgrupp

Handläggarestödet och informationsbladet har tagits fram av en projektgrupp i Miljösamverkan Västra Götaland och Miljösamverkan Halland med följande deltagare:

Linda Gustafsson, Göteborg

Åsa Furustam, Mariestad-Töreboda-Gullspång

Jan-Erik Månsson, Falkenberg

Carola Adolfsson, Herrljunga

---

¹ Handläggarestöd utsläpp till vatten från mindre verksamheter, Miljösamverkan Västra Götaland och Miljösamverkan Halland, juni 2016, rev september 2016.

Kerstin Sollander, Miljösamverkan Östra Skaraborg

Johanna Olsson, Mellersta Bohuslän

Helena Laneby, Lerum

Lena Carlsson, Skara

Maria Andersson, projektledare Miljösamverkan Västra Götaland

Projektgruppen tackar VIVAB, Kungsbacka kommun Teknik, Gryaab, Svenskt Vatten, Naturvårdsverket och WashTec och juristerna på Göteborgs miljöförvaltning, för värdefulla diskussioner och granskning av texter.

5. Definitioner

Fordonstvätt

I detta handläggarstöd är en fordonstvätt en anläggning för återkommande tvätt av fordon. Det kan vara anläggningar som är öppna för allmänheten eller där tvätt endast sker av den egna verksamhetens fordon. Det kan också vara automatiska tvättar eller manuella tvättar med vattenslang eller högtryck. Även tvätt av fordon under endast en del av året räknas som en fordonstvätt.

Liten fordonstvätt

I detta handläggarstöd är en liten fordonstvätt de som tvättar färre än sex personbilar (två fordonsenheter) per dag under högsäsong.

Anmälningsskyldiga fordonstvättar

En anmälningsskyldig fordonstvätt enligt miljöprövningsförordningen (2013:251)² är en fordonstvätt för tvättning av

- fler än 5 000 personbilar per år
- fler än 1 000 andra fordon per år (lastbilar eller traktorer)
- fler än 100 järnvägståg per år
- fler än 15 personbilar eller motsvarande fordonsenheter per dag (säsongbetonade anläggningar).

Fordonsenhet

Projektgruppen har gjort ett tillägg för bedömning av en personbil utöver vad som står nedan: en personbil definieras som en tredjedels fordonsenhet.

- En fordonsenhet är ett fordon, en lastbil eller buss på 12 meters längd.
- En halv fordonsenhet är en van eller t.ex. en färdtjänstbuss på cirka 6 meter.

---

² Till och med ändringarna i förordning (2016:1188) om ändring i miljöprövningsförordningen (2013:251)

- En och en halv fordonsenhet är t.ex. en ledbuss eller semitrailer på cirka 18 meter.
- Två fordonsenheter är en dragbil plus släp på cirka 24 meter.

För bedömning, se SIS miljömärkning av fordonstvättar.³

6. Tillsyn

Tvätt av fordon medför en risk för miljöpåverkan eftersom tvättvattnet innehåller föroreningar i form av organiska ämnen (t.ex. olja), metaller och rester från tvättmedel. Dessa föroreningar kan medföra skador och störningar om de släpps ut i naturen, när avloppsreningsverk eller enskilda avloppsanläggningar. En bra rening vid utsläppskällan behövs alltid för att avskilja oljan.

Metaller som förekommer vid fordonstvätt är bland annat kadmium och andra tungmetaller från lackpigment samt zink från däck och galvaniserat material i tvätthallar. Dessa metaller är giftiga för vattenlevande organismer och kan orsaka skada i både vattendrag och avloppsreningsverkens biologiska processer. Metaller förorenar dessutom slammet som skiljs av i avloppsreningsverken, vilket kan leda till att metaller sprids när slammet används.

Alla som bedriver en verksamhet som kan medföra påverkan på miljö eller människor är skyldiga att kontrollera sin verksamhet enligt miljöbalkens 26 kap. 19 §. Tillstånds- och anmälningspliktiga verksamheter omfattas även av de mer preciserade kraven i förordning (1998:901) om verksamhetsutövares egenkontroll. För större fordonstvättar kan det vara aktuellt med provtagning av utgående vatten. Vid mindre fordonstvättar bör fokus istället ligga på att säkerställa att verksamhetsutövaren har en fungerande egenkontroll det vill säga ett system för underhåll och kontroll av sin verksamhet för t.ex. val av tvättkemikalier samt rutiner för skötsel, tömning och besiktning av oljeavskiljaren.

6.1 Oljeavskiljare

6.1.1 Allmänt om funktion

Projektgruppen har valt att lyfta ut oljeavskiljare som en viktig del för fordonstvättar, eftersom det är vanligt att denna teknik används vid fordonstvättar. Dessutom har mindre verksamheter ofta denna teknik som enda rening.

---

³ Dokumentet finns på www.svanen.nu

En oljeavskiljare är bra på att avskilja oljefraktioner från vatten. Metaller renas i den grad de binds i slammet. Övriga kemikalier renas inte, vilket gör att en oljeavskiljare inte automatiskt innebär en komplett rening. Observera också att det inte är tillåtet att koppla samman vatten från fordonstvätt och exempelvis en fordonsverkstad till samma oljeavskiljare då bland annat dimensioneringen och flödesberäkningen oftast inte stämmer.

Sedan 2003 finns en svensk standard för oljeavskiljare, SS-EN 858. Av standarden framgår bl.a. hur oljeavskiljare ska utformas, installeras, dimensioneras och underhållas. Miljökontoret kan vid förelägganden eller vid handläggning av enskilda ärenden använda specifika delar av standarden med hänvisning till de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken. Förutom standarden hänvisar projektgruppen till informationsfilmer från Miljösamverkan Västra Götaland om oljeavskiljare⁴.

6.1.2 Dimensionering

Verksamheten är skyldig att ha en oljeavskiljare som är dimensionerad för sin verksamhet, det vill säga det vattenflöde som belastar oljeavskiljaren.

Dimensionering bygger på flödesberäkningar, vilka finns beskrivna i svensk standard hur dessa ska göras.

Oljeavskiljare som installerades innan 2003 dimensionerades enligt Statens Naturvårdsverk RA1975:10 och kravet var att vattnets uppehållstid i oljeavskiljaren innan det nådde utloppet skulle motsvara minst 2 timmar. Det fanns inte krav på vilket oljeindex utgående vatten från oljeavskiljare skulle ha. Dessa oljeavskiljare har inte koalesatorer utan behöver vara väldigt stora för att klara samma utsläppsnivåer som en klass 1-avskiljare.

Om en oljeavskiljare av den här typen påträffas och verksamheten behöver kontrollera dimensioneringen ska det göras enligt RA 1975:10.

6.1.3 Underhåll och besiktning

Enligt svensk standard ska underhåll av oljeavskiljare ske dels genom kontroller var sjätte månad, dels genom femårsbesiktningar. Underhållet ska ske enligt tillverkarnas instruktioner men standarden anger vad som minst ska ingå i kontroller respektive besiktningar. Enligt standarden ska kontroller och besiktningar utföras av utbildad personal. Även oljeavskiljare som installerades före

---

⁴ Miljösamverkan Västra Götaland informationsfilmer i projektet Oljeavskiljare 2014.

2003 behöver kontrolleras och besiktigas. Besiktningen och kontrollen får då anpassas till de delar som är tillämpbara på den aktuella avskiljaren.

Tänk på vid tillsynen

- Granska verksamhetens egenkontroll.
- Kan verksamheten visa att oljeavskiljaren är rätt dimensionerad? Kontrollera dimensionering och hur vattenflödet är beräknat.
- Vet verksamheten var vattnet leds vidare från oljeavskiljaren?
- Finns det ytterligare reningssteg?
- Hur sköter verksamheten oljeavskiljaren? Kontrolleras olje- och slamnivåer samt larm regelbundet?
- Kan tvättkemikalierna påverka oljeavskiljaren?
- Begär att få se besiktningsprotokoll.

6.2 Tvättkemikalier

För att oljeavskiljare och reningsanläggningen ska fungera så bra som möjligt är det viktigt att verksamheten använder tvättkemikalier som inte försämrar oljeavskiljarens och anläggningens reningsfunktion. Vissa avfettnings- och tvättmedel bildar oljeemulsioner, det vill säga mikrodroppar av olja, vilket gör att oljan inte avskiljs från avloppsvattnet. Om verksamheten använder avfettningsmedel ska det vara självspaltande eller självseparerande. Föravfettning av fordon utanför fordonstvätten får inte ske.

Det finns tre huvudtyper av tvätt- och avfettningsmedel enligt nedan, vilka används i själva processen med fordonstvätt:

1. schampo
2. avfettningsmedel vid normal vintersmuts
3. avfettningsmedel vid hård vintersmuts.

Verksamhetsutövaren är enligt miljöbalkens hänsynsregler (2 kap. 4§ Miljöbalken) skyldig att byta ut miljöskadliga kemikalier som används i anläggningen till mindre miljöskadliga produkter. Till hjälp för detta finns exempelvis miljömärkning eller

Kemikaliesvepets lista⁵. I Kemikaliesvepet har kriterierna utgått från produkternas hälsofarlighet, akvatisk toxicitet, biologisk nedbrytbarhet, innehåll av konserveringsmedel, innehåll av färger, innehåll av parfymämnen och flyktiga organiska ämnen, CMR-ämnen (cancerframkallande, mutagena, reproduktionstoxiska) samt innehåll av andra miljöfarliga komponenter. Verksamheten ska ha säkerhetsdatablad för samtliga kemikalier och kemiska produkter som används i tvättprocessen.

Tänk på vid tillsynen

- Hur väljs kemikalierna?
- Hur mycket används?
- Dosering?
- Förvaring av kemikalier?

6.3 Provtagning på utgående vatten

Provtagning på utgående vatten från fordonstvättar ska ske så ofta som det behövs för att kunna bedöma anläggningen. För en liten fordonstvätt som tvättar färre än sex personbilar (två fordonsenheter) per dag under högsäsong är det inte rimligt att ställa krav på provtagning. Begränsningen av antalet bilar per dag ska inte räknas som årsmedelvärde, utan som maximal belastning under högsäsong. För att få en representativ provtagning behöver flödet av utgående vatten vara tillräckligt stort, vilket enligt projektgruppens bedömning kräver att minst sex personbilar tvättas per dag. Därför rekommenderas inte provtagning på fordonstvättar som tvättar färre än sex personbilar (två fordonsenheter) per dag.

Provtagning ska ske under högsäsong (normalt den 1 november till och med den 31 mars) då det är hög föroreningsbelastning och som tidigast en månad efter att oljeavskiljarsystemet har tömts. Finns en provtagningsbrunn ska den användas, annars får verksamhetsutövaren utreda var provtagningen kan göras och redovisa det för miljökontoret. Provtagningen ska utföras av certifierad provtagare, helst en oberoende part och analyseras på ackrediterat laboratorium.

---

⁵ www.naturskyddsforeningen.se/kemikaliesvepet

Vid en **flödesproportionell provtagning** tas ett delprov när en viss volym vatten har passerat provtagningspunkten. Detta innebär att när vattenflödet är stort tas delprov ut med tätare intervall än vid lågt vattenflöde. Koncentrationen av den totala uppsamlade vattenvolymen ger sedan ett flödesbaserat medelvärde på det utgående vattnets föroreningshalt. Utifrån provresultatet kan man räkna ut vilka halter av olika föroreningar verksamheten har i sitt utgående vatten, se exempel till höger.

Följande formel kan användas för att räkna ut halter av föroreningar per fordon:

$$\text{Förorening/Fordon} = \frac{\text{Provresultat} \times \text{Mängd vatten}}{\text{Antal fordon}}$$

Exempel

Efter en provtagning får man resultatet att medelvärdet för zink är 0,43 mg/l. Under provtagningsperioden har man tvättat 11 personbilar och använt totalt 1200 liter vatten:

$$\frac{0,43 \text{ mg/l} \times 1200 \text{ l}}{11 \text{ bilar}} = 47 \text{ mg zink/bil}$$

Om flödesproportionell provtagning inte är möjlig kan en **tidsstyrd provtagning** göras. Vid en tidsstyrd provtagning tas prover ut vid specifika tidsintervall, oberoende av hur vattenflödet är vid varje tidpunkt. Tidsstyrda prover är inte lika tillförlitliga som flödesproportionella eftersom det finns en risk att mängden föroreningar i vattnet underskattas vid högt vattenflöde och överskattas vid lågt vattenflöde. Vid tidsstyrd provtagning ska delprover tas ut var femte minut eller tätare.

Proverna under flödesproportionell och tidsstyrd provtagning ska tas ut under tiden som tvätt pågår som ett samlingsprov under ett intervall av minst sex timmar. Vid stora anmälningspliktiga anläggningar kan det vara aktuellt med veckosamlingsprov.

Fordonstvätten bör ha en vattenmätare för att se vattenförbrukningen. Om vattenförbrukningen är väldigt hög under provtagningsperioden blir det en utspädningseffekt och provtagningsresultaten kan visa på lägre halter av metaller och oljeindex än vad som är representativt för verksamheten. Om det inte finns en vattenmätare hos verksamheten kan verksamheten göra en uppskattning på vattenförbrukningen genom att läsa av vattenmätaren på ingående vatten. Denna uppskattning försvåras om flera delar av verksamheten använder vatten under provtagningsperioden. Vet verksamheten hur mycket vatten högtryckssprutan förbrukar per minut så kan den totala vattenförbrukningen räknas ut genom att mäta tiden för en tvätt.

6.3.1 Rapportera provtagningsresultatet

När miljökontoret kräver att verksamheten ska ta vattenprover och återkomma till miljökontoret med analysresultatet bör informationen nedan vara med.

- Provtagare, provtagningspunkt, provtagningsteknik (flödesstyrt/tidsstyrt), provtagningsperiod.
- Antal tvättar under provtagningen.
- Vattenförbrukning under provtagningen.
- Beräkning av vattenförbrukning per tvättat fordon, angivet i liter.
- Vilka tvättkemikalier som användes (namn och leverantör).
- Datum när senaste olje- och slamsugning gjordes.
- Upplysningar om förhållanden som kan ha påverkat provtagningsresultatet.
- Analysprotokoll.
- Beräkning av föroreningar per tvättat fordon som medelvärde per fordon (bly, krom och nickel som samlingsparametrar samt kadmium, koppar, zink och oljeindex).

Listan kan också användas för att felsöka provtagningsresultat som överskridits.

6.4 Riktvärden för föroreningar i spillvatten

De av projektgruppen föreslagna riktvärdena är tänkta att användas som vägledning vid utsläpp till spillvattennätet och är framtagna genom jämförelser mellan de riktvärden som i dag används av kommuner och länsstyrelser, vad som är rimligt med dagens teknik samt begränsningsvärden fastställda av Mark- och miljödomstolen⁶.

Riktvärdena nedan i tabell 1 är tänkta att vara en hjälp för att bedöma om en reningsanläggning fungerar tillfredställande innan utsläpp till ett kommunalt spillvattennät. Riktvärdet anger ett värde där ett överskridande innebär att verksamhetsutövaren är skyldig att vidta åtgärder för att hålla riktvärdet.

Riktvärdet gäller i huvudsak för de verksamheter där det finns möjlighet till en representativ provtagning. För att få en representativ provtagning behöver flödet av utgående vatten vara tillräckligt stort, vilket enligt projektgruppens bedömning kräver att minst sex personbilar tvättas per dag.

Eftersom analysmetoden för COD idag innebär att kvicksilver används, tas parametern BOD/COD-kvot tillsvidare bort ur handläggarstödet. PH-värdet är

---

⁶ MMD Nacka (M-1021-17), 2017-11-22

främst till för att påvisa risk för skador på ledningsnät eller vid direktutsläpp, varför inte heller det tas med här.

Observera att enheten för riktvärdet gäller mg/personbil alternativt fordonsenhet.

Tabell 1. Maximal mängd förorening per tvättat fordon till spillvattennätet.

Analysparametrar	Personbilar	Tyngre fordon, en fordonsenhet*
Summa Bly + Krom + Nickel	5 mg	15 mg
Kadmium	0,1 mg	0,3 mg
Zink	50 mg	150mg
Oljeindex	2,5 g	7,5 g
pH-värde	–	–
BOD/COD	–	–
Koppar	30 mg	90 mg

* En fordonsenhet är ett fordon, lastbil eller buss på 12 meters längd. En halv fordonsenhet är en van eller t.ex. en färdtjänstbuss på ca 6 meter. En och en halv fordonsenhet är t.ex. led buss eller semitrailer på ca 18 m. Två fordonsenheter är en dragbil plus släp på ca 24 m. Projektgruppen har även gjort tillägget att definiera en personbil till en tredjedels fordonsenhet.

6.4.1 Hur stor kan spillvattenmängden vara?

Spillvattenmängden för personbilar bör inte överskrida 100 liter och för större fordon cirka 300 liter. Den vattenmängd som följer med ut på gatan efter en tvätt är inte medräknad men kan ligga på 5–20 liter per personbil. Den totala tvättvattenåtgången för en personbil kan alltså ligga på upp till 120 liter.

För större fordon kan meddraget av vatten variera väldigt mycket. Till exempel kan en lastbil med kapell i värsta fall dra med sig flera hundra liter vatten, medan bussar inte ligger mycket högre i vattenförbrukning än en personbil.

6.5 Tolkning av provtagningsresultat

Om provtagningsresultatet visar på värden som överskrider riktvärdena är det verksamhetsutövarens skyldighet att undersöka orsaken till de för höga värdena. Det är även viktigt att ta hänsyn till analysmetodens felmarginaler när provresultatet tolkas. Alla analyser har en viss mätnoggrannhet som gör att provtagningsresultaten får en viss osäkerhet. Denna osäkerhet ska meddelas tillsammans med resultaten. Om ett provtagningsresultat visar på värden högre än riktvärdena måste man därför ta hänsyn till osäkerheten på resultatet innan man kan dra slutsatser om riktvärdena verkligen överskrids eller ej, se exempel nedan.

Exempel

Efter en provtagning får man resultatet att medelvärdet för zink är 0,43 mg/l, med en osäkerhet på $\pm 0,05$. Medelvärdet för zink räknas fram till mellan 0,38 och 0,48 mg/l. Under provtagningsperioden har man tvättat 11 personbilar och använt totalt 1200 liter vatten. Med hjälp av formeln nedan får man fram att detta motsvarar mellan 41 och 52 mg zink/personbil.

$$\text{Förorening/Fordon} = \frac{\text{Provresultat} \times \text{Mängd vatten}}{\text{Antal fordon}}$$

Om tidigare provtagningsresultat klarat riktvärdena bör verksamhetsutövaren se över på vilka sätt verksamheten har ändrats sedan tidigare provtagning samt hur provtagningen har genomförts. Exempel på faktorer som kan vara relevanta är ändring av tvättteknik, byte av tvättkemikalier, hur mycket tvättkemikalier som används, eller brister i skötseln av oljeavskiljare eller reningsanläggning. Exempelvis kan orsaker till varför halterna av zink överskrider riktvärdena vara galvaniserat material i tvätthall eller däcktvätt, eftersom detta kan frigöra zink vid tvätt. Om oljeindex ligger över riktvärdet kan det bero på brister i skötseln av oljeavskiljare alternativt att oljeavskiljaren är underdimensionerad.

6.5.1 Vad händer när riktvärdet inte uppfylls?

I fall där riktvärden överskrids bör miljökontoret föra en diskussion med verksamhetsutövaren om att skicka in en åtgärdsplan för att klara riktvärdena. Åtgärdsplanen ska innehålla alternativa åtgärder, en jämförelse mellan nyttan och kostnaderna för respektive åtgärdsförslag samt ett förslag på tidsplan när åtgärderna kan vara klara. Om riktvärdena överskridits vid flera provtagningar kan miljökontoret istället förelägga verksamheten om att komma in med en åtgärdsplan. Beroende på vad åtgärdsplanen visar kan det bli aktuellt att förelägga om att åtgärden ska göras inom en viss tid.

6.6 Nya krav på fordonstvättar

Idag finns fordonstvättar som har förelägganden med stöd av 26 kap Miljöbalken om bland annat utsläppsvärden och provtagning, som baserar sig på riktlinjer från Miljösamverkan Västra Götaland 2008 eller Miljösamverkan Halland 2015. Det nya handläggarstödet föreslår i vissa fall hårdare krav. Frågan är om vi kan skärpa kraven på fordonstvättar som har förelägganden enligt gamla riktlinjerna/policyn? Nedan ges en bakgrund och resonemang på området.

Ett tillsynsbeslut, exempelvis ett föreläggande med krav på åtgärder, har inte samma rättskraft som ett tillstånd förenat med villkor. I 24 kap. Miljöbalken anges närmare när ett tillstånd eller villkor får återkallas eller ändras. Bestämmelserna i 24 kap. Miljöbalken gäller inte för tillsynsbeslut utan ett föreläggande får ändras om det behövs i det enskilda fallet och inte kan anses vara mer ingripande än vad som krävs, enligt 26 kap. 9 § Miljöbalken.

Miljösamverkans nya riktvärden för utsläppsvärden till spillvattennätet utgör i sig inte tillräckliga skäl för att ersätta befintliga förelägganden mot enskilda verksamhetsutövare mot förelägganden med strängare krav. En bedömning måste alltid göras i varje enskilt fall av vilka skyddsåtgärder eller begränsningar som krävs för att förebygga skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. Även en bedömning av bästa möjliga teknik ska göras. (2 kap. 3 § Miljöbalken). Innan kraven specificeras ska en rimlighetsavvägning göras enligt 2 kap. 7 § Miljöbalken. Det är viktigt att motivera varför ett strängare föreläggande är miljömässigt motiverat och ekonomiskt rimligt.

7. Anslutning och utsläpp

Alla fordonstvättar ger utsläpp till vatten men det är viktigt att veta var utsläppet sker då det kan finnas olika reningskrav. Det är verksamhetsutövarens skyldighet att veta var avloppsvattnet leds. Vid utsläpp till recipient är det viktigt att kontrollera vattenförekomstens status genom miljökvalitetsnormer. Det görs lättast via VISS-verktyget⁷ som vattenmyndigheterna, länsstyrelserna och Havs- och vattenmyndigheten utvecklat.

Vid anläggning av fordonstvätt ska avloppsvatten därifrån renas enligt principen om bästa möjliga teknik (2 kap. 3 § Miljöbalken) innan utsläpp vare sig detta sker till kommunalt avloppsreningsverk eller recipient/dagvatten.

Vid bedömning om vilka reningsanläggningar som krävs ska även hänsyn tas till ekonomiska och miljömässiga aspekter (2 kap. 7 § Miljöbalken).

Det är alltid verksamhetsutövaren som ansvarar för att tillräcklig rening av utsläppsvattnet utförs oavsett var utsläppspunkten från verksamheten är.

7.1 Utsläpp till spillvatten

Huvudmannen för avloppsreningsverket ska ge sitt medgivande till anslutning av avloppsvatten och kan eventuellt ha synpunkter på utsläppsnivåer utöver rekommenderade riktvärden. Detsamma gäller för utsläpp till dagvattenledning.

---

⁷ <http://viss.lansstyrelsen.se>

Olika krav på utformning av reningsanläggningar för avloppsvatten kan ställas på fordonsvättar beroende på den kommunala avloppsanläggningens förmåga att ta emot och behandla avloppsvattnet, avloppsverkets slamkvalité mm.

7.2 Utsläpp till recipient

Vid en fordonsvätt med direkt utsläpp till recipient krävs oftast försiktighetsmått som till exempel längre gående rening även för små anläggningar.

En bedömning av typ av reningsanläggning samt riktvärden för utsläpp till recipient får ske från fall till fall. Bedömningen ska ske med hänsyn till den aktuella vattenförekomstens status för miljökvalitetsnormer. Detta kan även leda till att ytterligare etableringar med direktutsläpp inte kan tillåtas. När det är lämpligt kan Göteborgs Stads riktlinjer och riktvärden för utsläpp av förorenat vatten till recipient och dagvatten (R2013:10) eller Dagvattenanvisningar för Falkenbergs och Varbergs kommuner (KS 2016–267) användas.

Bilaga: Information om fordonsvättar

Information om fordonstvättar

Den här informationen riktar sig till dig som har eller ska starta en fordonstvätt samt tvättar fordon i din egna verksamhet. Informationen omfattar inte allt, men är en bra start för att få kunskap om vilken lagstiftning och tillsyn som gäller för din verksamhet.

Fordonstvättar klassas som miljöfarlig verksamhet då vatten från fordonstvätt innehåller föroreningar som är skadliga för miljön. Du är skyldig att se till att miljöpåverkan från din verksamhet blir så liten som möjlig. Beroende på hur mycket och ofta du tvättar ställs olika krav på din verksamhet och även hur ofta vi på miljökontoret har tillsyn.

Vad är tillsyn?

Miljökontoren är den kommunala myndighet som ansvarar för tillsyn enligt miljöbalken för miljöfarliga verksamheter. Detta gör vi vanligen genom kontroller på plats. Miljökontoret tar ut en avgift för kontrollen.

Anslutning

Beroende på var du har din fordonstvätt kan du ansluta till spillvattennätet eller till recipient (till exempel ett vattendrag).

Avloppsreningsverket måste ge sitt medgivande för anslutning till spillvattennätet och kan eventuellt ha synpunkter på utsläppsnivåer utöver rekommenderade riktvärden. För en fordonstvätt med utsläpp till recipient krävs oftast mer rening av tvättvattnet.

Egenkontroll

Du måste kontrollera din verksamhet för

att kunna visa att den följer miljöbalkens grundläggande krav på resurshushållning och hänsyn till hälsa och miljö. Kontrollen kallas egenkontroll och gäller alla miljöfarliga verksamheter. Egenkontrollen kan exempelvis vara att sköta sin reningsutrustning och ha kunskap om vilka kemikalier som används i verksamheten.

Rening av tvättvatten

Det är vanligt med en oljeavskiljare för att avskilja olja i tvättvattnet. För att avskiljningen ska fungera måste den vara rätt dimensionerad, det vill säga tillräckligt stor. Oljeavskiljare kräver även underhåll. I normalfallet ska kontroll över olika funktioner och mätning av slam- och oljenivåer göras var sjätte månad. Var femte år ska den besiktas. Underhåll ska göras enligt tillverkarens

instruktioner. Det finns en svensk standard (SS-EN 858) för oljeavskiljare som miljökontoren kan kräva att ni följer. Det mesta av metaller och tvättkemikalier renas inte i en oljeavskiljare. Detta innebär att du kan behöva installera ytterligare reningssteg.

Provtagning

Om du tvättar minst sex personbilar eller motsvarande per dag under högsäsong kan

miljökontoret ställa krav på provtagning av utgående vatten.

Hur ska prov tas?

Provtagningen ska utföras av en certifierad provtagare. Provtagning ska ske under högsäsong (normalt den 1 november till och med den 31 mars) då det är hög föroreningsbelastning och som tidigast en månad efter att oljeavskiljarsystemet har tömts. Finns det en provtagningsbrunn ska den användas. Provtagningen ska göras när fordon tvättas och vara flödesproportionell eller tidsstyrd. Provet ska analyseras på ett ackrediterat laboratorium.

Riktvärden

Beroende på var du släpper ut ditt tvättvatten finns det olika riktvärden för metaller och olja. Om du släpper ut ditt tvättvatten till recipient behöver du utreda vilka krav som gäller för utsläpp just där. Det finns riktvärden som Miljösamverkan i Västra Götaland och Halland tillämpar för utsläpp till spillvattennätet. Riktvärdet anger ett värde där ett överskridande innebär att du är skyldig att vidta åtgärder

för att hålla riktvärdet. Observera att huvudmannen för avloppsreningsverket kan ställa strängare krav eller vägra ta emot avloppsvattnet.

Kemikalier

Du ska visa att tvättkemikalierna som används inte är skadliga för miljön. Till hjälp för detta finns exempelvis miljömärkning eller Kemikaliesvepets lista (googla). Det är också viktigt att kemikalierna inte påverkar oljeavskiljaren eller reningsanläggningen negativt. Vissa avfettnings- och tvättmedel bildar oljeemulsioner, det vill säga mikrodroppar av olja, vilket gör att oljan inte avskiljs från avloppsvattnet. Verksamheten ska ha säkerhetsdatablad för samtliga kemikalier och kemiska produkter som används i tvättprocessen.

Välkommen att höra av dig till oss på miljökontoret om du har några frågor eller behöver hjälp av oss! Du hittar våra kontaktuppgifter här:

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX
XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Denna information har tagits fram av en projektgrupp från miljö- och hälsoskydds-förvaltningarna i Västra Götaland och Halland under hösten 2017.

